СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
ИНСТИТУТ ПО ПОЧВОЗНАНИЕ, АГРОТЕХНОЛОГИИ И ЗАЩИТА НА РАСТЕНИЯТА
„НИКОЛА ПУШКАРОВ"

БЪЛГАРСКО ПОЧВОВЕДСКО ДРУЖЕСТВО

ОБНОВЕНА

СВЕТОВНА ХАРТА ЗА ПОЧВИТЕ

2016

Предговор

Здравите почви са основна предпоставка за задоволяване на разнообразните нужди от храна, биомаса, енергия, фибри, фураж и други продукти, както и за предоставяне на основни екосистемни услуги във всички райони на света. За съжаление, човечеството е изправено пред безпрецедентен натиск върху почвените ресурси. Деградацията на почвата от различен тип, включително запечатването на почвите в резултат на ускорената урбанизация, са заплаха за продоволствената сигурност и екологичния баланс.

За щастие, все по-широко се признава необходимостта от по-активни действия на всички нива – национални, регионални и международни, които да направят възможно ограничаването на тревожните тенденции и осигуряване на здрави почви, необходими за изхранването на нарастващото население. Общото събрание на ООН обяви 5 декември за Ден на почвата в световен мащаб и определи 2015 година за Международна година на почвите. Тези платформи доведоха до повишена информираност сред политиците и в обществото като цяло и след края на 2015 година.

Тъй като опазването на почвените ресурси е в центъра на целите на FAO, управляващите органи на организацията се съсредоточиха изцяло върху този основен проблем и мобилизираха енергията на всички заинтересовани страни чрез иновационни инструменти и подходи. Един от тях е Глобалното партньорство за почвите (GSP), което беше основано от Съвета на FAO през декември 2012 година и което продължава да функционира. Тъй като е на доброволческа основа, GSP е коалиция от наистина заинтересовани партньори, приемащи предизвикателството на мисията за подобряване на управлението на ограничените почвени ресурси и осигуряване на здрави и продуктивни почви в името на един осигурен с храни свят.

В рамките на GSP и неговия научно-консултативен управляващ орган се създаде Междуправителствения технически панел от експерти и беше обновена Световната почвена харта (WSC) – политически инструмент, създаден далеч назад във времето през 1981 година. Наистина, 30 години е изключително дълъг период в условията на бързо развиващ се свят. Ето защо беше особено важно да се осъвремени визията и водещите принципи в първоначално създадената Харта за почвите, като се постави акцент върху новите проблеми, които се появиха и бяха изострени през последните десетилетия – каквито са замърсяването на почвите и последиците от него в околната среда, адаптацията и смекчаването на климатичните промени и намаляване влиянието на ускорената урбанизация върху функциите на почвите.

Процесът на преоценка включи дълги експертни консултации, чиято кулминация се оказа единодушното подписване на Обновената Световна харта за почвите, приета на 39-тата сесия на конференцията на FAO през юни 2015 г. Не е без значение фактът, че това забележително решение бе прието именно през Международната година на почвите. Хартата съдържа ключови принципи и общи указания в полза на основните заинтересовани страни, така че да бъдат стимулирани политически мерки и програми на действие, които гарантират устойчиво управление на почвите във всички райони и държави.

Приемането на тази Обновена Харта съвсем не е краят на усилията за повишена информираност за почвите като ограничен, невъзобновим и незаменим природен ресурс. Вярваме, че тя ще подпомогне тенденциите към отдаване на изключителен приоритет на почвите и ще доведе до конкретни действия за прилагането на устойчиво управление, съхраняване и възстановяване на увредени или застрашени от увреждане почви.

Несъмнено ще има нужда от утвърждаване на вдъхновяващите принципи и насоки за действие, които новата Харта предвижда, като по-технически ориентираните от тях

ще бъдат приложени в реални условия и в различен контекст. Процесът за постигане на тези задачи се разглежда от съответните органи на GSP и FAO.

Като приветстваме работата, която доведе до създаването на Обновена Световна харта за почвите с радост я представяме на политици, управленски органи от различни нива и всички заинтересовани от съхранението на почвите в България.

ОБНОВЕНА СВЕТОВНА ХАРТА ЗА ПОЧВИТЕ

ПРИЕМАНЕ НА ОБНОВЕНАТА ХАРТА НА КОНФЕРЕНЦИЯТА НА FAO

39-тата сесия на Конференцията на FAO припомни своята резолюция 8/81 (от 21-вата сесия през ноември 1981 г.), която прие първоначалната версия на Световната харта за почвите.

Отбелязвайки с одобрение навременната инициатива на наскоро създадената организация Световно партньорство за почвите (GSP) и най-вече нейната пленарна асамблея и Междуправителствения технически консултативен панел, Конференцията оцени положително непреходната валидност на Хартата и създаването на обновен текст, който е адаптиран към съвременността и към предизвикателствата на проблемите с почвите.

Конференцията идентифицира съвременните заплахи за така ценните почвени ресурси във всички региони, които могат сериозно да подкопаят прилагането на приетите цели и перспективи за продоволствена сигурност и устойчиво развитие, както и императивната нужда да бъдат премахнати тревожните тенденции.

Осъзнато бе ускоряването на движещите сили, насочени към генериране на по-широко международно сътрудничество и мобилизиране на ресурсите за премахване на увреждането на почвите, като се премине

към ефективни мерки за тяхното опазване. За постигане на всички тези цели е необходима осъвременена Харта, която би помагала чрез разпространение на стабилизиращите принципи и указания за действие към всички заинтересовани страни.

Съгласувани бяха всички изисквания за осъвременена Харта, която да повлияе на всички основни политически решения и концепции на развитие, отнасящи се до почвите, както това бе реализирано някога след приемане на първоначалната версия на Хартата.

FAO прие възможността обявяването на 2015 г. за Международна година на почвите да защити нуждата от устойчиво управление на световните почвените ресурси.

Вземайки предвид консултациите с Комитета по селското стопанство на неговата 24-та сесия (29 септември – 3 октомври 2014 г.) и свикването на Съвета на FAO за неговата 150-та сесия (1-5 декември 2014 г.) конференцията реши:

1. Приема обновена версия на Световната харта за почвите.

2. Препоръчва на Организацията на Обединените нации и на всички заинтересовани и международни организации да подкрепят активно принципите и указанията в Хартата и да се поощри нейното претворяване в стабилна политика и конкретни действия на всички нива: национално, регионално и интернационално.

УВОД

1. Почвите са фундаментални за живота на планетата Земя, но човешкият натиск върху почвените ресурси е достигнал критичните граници. Внимателното управление на почвите е основен елемент от устойчивото земеделие и същевременно предоставя ценен лост за регулиране на климата и пътека за предпазване на екосистемните функции и съхраняване на биоразнообразието.

2. В приетия документ на Конференцията на Обединените нации за устойчиво развитие, проведена в Рио де Жанейро (Бразилия) през юни 2012 г., озаглавен „Бъдещето, което желаем" се признава икономическото и социално значение на доброто управление на земята, включително почвите и особено приносът на това управление за икономически растеж, биоразнообразие, устойчиво земеделие, продоволствена сигурност, намаляване на бедността и осигуряване права на жените чрез намаляване на климатичните промени и увеличение на водните запаси.

ПРИНЦИПИ

3. Почвите са ключов ресурс, който е основен за осигуряване на храна, функциониране на екосистемите и човешкото благополучие. Запазването и увеличението на глобалните почвени ресурси е важно, ако все по-нарастващата нужда от храни, вода и енергия на човечеството се удовлетворява като се спазват суверенните права на всяка държава върху нейните природни ресурси. В частност, предвижданото увеличение на храни, влакна и производство на енергия за постигане на продоволствена осигуреност и енергия ще оказват все по-голям натиск върху почвите.

4.Почвите са резултат от сложни процеси и взаимодействия по време и място и затова самите те са разнообразни както по форма и свойства, така и по отношение на функциите на екосистемите, които те подсигуряват. Доброто управление на почвите означава да бъдат осъзнати тези разнообразни техни възможности и да бъде поощрявано земеползване, което съхранява почвеното разнообразие за постигане намаление на бедността и осигуряване на необходимите хранителни запаси.

5.Управлението на почвите се счита за устойчиво, ако поддържащите, подсигуряващите, регулационните и културните услуги, които осигуряват почвите, се поддържат или увеличават без значително нарушаване на почвените функции или биоразнообразието. Балансът между поддържащите и подсигуряващите услуги за растениевъдството и регулиращото значение на почвите за качеството и наличието на водни запаси и за балансиране на атмосферния парников ефект е от особено значение.

6.Решенията за управление на почвените ресурси се вземат обикновено на местно ниво и се разглеждат в условията на вариращ социално-икономически контекст. Планирането на специфични мерки, подходящи за приемане от местните власти, често налага интердисциплинарни инициативи на много нива от всички заинтересовани страни. От критична важност е необходимостта да се използват локалните знания.

7.Специфичните функции, осигурявани от почвите, се управляват до голяма степен от комплекса химични, биологични и физични свойства, характерни за тези почви. Познаването на действителното състояние на почвените свойства, тяхната роля за почвените функции и ефектът от промените върху тях – както причинени от природата, така и от човека, са изключително важни за постигане на устойчивост.

8.Почвите са ключов резервоар на глобалното биоразнообразие, което варира от микроорганизмите до флората и фауната. Биоразнообразието има фундаментална

роля в поддържането на почвените функции и екосистемните услуги, свързани с почвите. Именно затова е важно да се поддържа биоразнообразието за да бъдат осигурени тези почвени функции.

9. Всички почви – активно управлявани или не – подсигуряват екосистемните функции с оглед на глобалното регулиране на климата и регулацията на водите в големи мащаби. Промените в земеползването може да намалят тези глобални услуги за общото благо, осигурявани от почвите. Влиянието на локалните или регионалните промени в земеползването може да бъде надеждно оценено само в контекста на глобалната оценка на приноса на почвите към така важните екосистемни услуги.

10. Деградацията на почвите по своята същност намалява или елиминира почвените функции и тяхната способност да поддържат екосистемните услуги, които са от жизнена важност за човешкото благополучие. Минимизирането или елиминирането на значителното разрушаване на почвите е важно за поддържане на услугите, осигурявани от почвите и е икономически много по-ефективно от възстановяването на почвите след като процесът на деградация вече е приключил.

11. Почвите, които са били обект на деградация, могат в някои случаи да съхранят техните основни функции и техният принос към екосистемата може да бъде възстановен чрез прилагането на различни рехабилитационни техники. Това увеличава областта за осигуряване на услуги без да налага значима промяна в земеползването.

УКАЗАНИЯ ЗА ДЕЙСТВИЕ

12. Всеобхватната цел за всички заинтересовани страни е осигуряването на управление на почвите по устойчив начин и рехабилитиране или възстановяване на деградираните почви.

13. Доброто управление на почвите изисква действия на всички нива – от държавите и до колкото е възможно, от други публични органи, от международни организации, отделни личности, групи и корпорации, които да бъдат информирани за принципите на устойчивото управление на почвите и да допринасят за постигането на свят, неутрален по отношение на деградиране на земята в контекста на едно наистина устойчиво развитие.

14. Всички участници и особено тези от заинтересованите групи се поощряват да предприемат следните действия:

Действия от страна на отделни личности и на частния сектор

I. Всички индивиди, които използват или управляват почвата, трябва да действат като неин обслужващ персонал така, че този важен природен ресурс да бъде управляван устойчиво и да бъде съхранен за следващите поколения.

II. Да се предприема устойчиво управление на почвите в процеса на производство на стоки и услуги.

Действия от страна на научната общност

I. Да разпространяват информация и познания за почвите.

II. Да придават особено значение на устойчивото управление на почвите с оглед избягване на нарушаването на техните ключови функции.

Действия от страна на правителствата

I. Да поощряват устойчивото управление на почвите, което съответства на вида на съществуващите почви и нуждите на конкретната страна.

II. Да се стремят да създават социално-икономически и институционални условия, благоприятни за устойчиво управление на почвите, като премахват съществуващите пречки. Да търсят начини и средства за преодоляване на пречките пред внедряването на устойчиво управление на почвите, свързани с начина на земеползване, правата на ползвателите, достъпа до финансови услуги и образователните програми. Направена е препратка към документа Доброволни упътвания за отговорно управление на земеползването, използването на горите и риболовните райони в контекста на Националната продоволствена сигурност, приета от Комитета по световна продоволствена сигурност през май 2012 г.

III. Да участват в развитието на много нива на интердисциплинарни, образователни и изграждащи необходимия капацитет инициативи, които поощряват устойчивото управление на почвите от земеползвателите.

IV. Да подпомагат научноизследователски програми, които осигуряват солидна научна подкрепа за развитието и въвеждането на устойчиво управление на почвите от крайния потребител.

V. Да обединяват принципите и практиките на устойчиво управление на почвите в условията на консултиране и законодателство на всички правителствени нива, които водят до развитие на национална политика за почвите във всяка държава.

VI. Да обсъждат открито ролята на практиките за управление на почвите при планиране на адаптирането и смекчаването на климатичните промени и поддържането на биоразнообразието.

VII. Да определят и въвеждат правила за ограничаване акумулирането на замърсители, които преминават нивата на безопасност за човешкото здраве и благоденствие и улесняват рекултивацията на замърсените почви, които надхвърлят тези нива и представляват заплаха за хора, растения и животни.

VIII. Да развиват и поддържат национална информационна система за почвите и допринасят за развитието на Световна почвена информационна система.

IX. Да развиват национална институционална рамка за наблюдение на въвеждането на устойчиво управление на почвите и цялостното състояние на почвените ресурси.

Действия на международните организации

I. Да улесняват създаването и разпространението на авторитетни доклади за състоянието на глобалните почвени ресурси и протоколи за устойчиво управление на почвите.

II. Да координират усилията за създаване на акуратна глобална информационна система за почвите с висока резолюция и осигуряват нейното интегриране с други глобални системи за наблюдение на планетата.

III. Да съдействат на правителствата при поискване от тяхна страна за въвеждане на подходящо законодателство, институции и процеси, които дават възможност за създаване, въвеждане и мониторинг на подходящи практики за управление на почвите.